

УДОВІЧЕНКО Ганна Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології та перекладу
Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
вул. Трамвайна 16-б, м. Кривий Ріг, тел.: +38 067 2863454;
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-3731-0857

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОРИГІНАЛУ СОНЕТУ 131 В. ШЕКСПІРА

Анотація. *Мета* статті — визначити підходи до вивчення творчості В. Шекспіра та аналізу літературного тексту, здійснити аналіз сонету 131 В. Шекспіра та встановити його структурно-семантичні особливості. *Об'єктом* розгляду є сонет 131 В. Шекспіра та його структурно-семантичні особливості. *Предмет* вивчення — проблема різних наукових підходів до вивчення творів Шекспіра та аналізу первинних текстів. Вирішення поставлених завдань здійснювалось за допомогою таких *методів*, як структурний та семантичний аналіз, метод порівняння стилістичних явищ. *Результатом* дослідження є проведений структурно-семантичний аналіз оригіналу сонету 131 В. Шекспіра, розглянуто зовнішню та внутрішню структуру 131-го сонету, зроблено його підрядковий переклад. *Висновки:* встановлено використання 12 архаїзмів та 12 стилістичних прийомів, з яких В. Шекспір найчастіше застосовував метафору, рідше — порівняння та гіперболу, та ще рідше епітети й алітерацію.

Ключові слова: структурно-семантичний аналіз, стилістичний прийом, сонет, В. Шекспір.

Постановка проблеми. Дослідження, присвячені сонетам Шекспіра, можна поділити на три групи. Це, перш за все, роботи порівняльного характеру, які розглядають сонети Шекспіра в контексті його епохи, у порівнянні з поетичною творчістю його сучасників, попередників і послідовників. Далі, це численні роботи літературознавчого характеру, які прагнуть охопити сонетний цикл в цілому, але обмежуються розглядом задач суто літературних, таких як встановлення авторства дійових осіб сонетів, — таємничого друга поета, його смаглявої коханої, поета-суперника і т. ін. Нарешті, це дослідження, предметом вивчення яких є окремі сторони шекспірівських сонетів: їх метафори, епітети, лексичні повтори, стилістичні особливості, звукова організація, ритмічний лад, синтактико-композиційні особливості. При всій безсумнівній важливості та необхідності подібних досліджень, у них, на жаль, часткове нерідко затемнює загальне, а з поля зору часто втрачається головне. На перше місце проникає другорядне й малоістотне [1].

У наші дні «Сонети», на спільну думку знавців, належать до числа найвидатніших явищ поезії пізнього Відродження. Як зазначає дослідник творчості Шекспіра А. Анікст, головна трудність для сучасного читача пов'язана з поетичною формою «Сонетів» [4]. Як усякий справжній витвір мистецтва, «Сонети» Шекспіра мають декілька шарів. Перший — найбільш усім доступний — це сюжетний пласт. У цілому, «Сонети» Шекспіра розпадаються на дві групи: перші 126 сонетів присвячено другу, сонети 127–152 — смаглявій дамі.

Зв'язок проблеми з попередніми дослідженнями. В історії вітчизняної та зарубіжної лінгвістики існують різні погляди щодо аналізу літературного тексту. Питаннями аналізу художнього тексту опікалися М. Бахтін, Ю. Лотман, О. Мороховський, О. Ревуцький, Ю. Сорокін, Є. Тарасов, О. Шахнарович та інші.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом здійснено ряд наукових досліджень, що стосуються різних аспектів означеного питання: створення концепції аналізу художнього твору, визначення принципів аналізу літературного явища в єдності форми і змісту, співвідношення аналізу як специфічної основи літературного дослідження та інтерпретації (Г. Клочек, М. Наєнко, О. Кухар-Онишко, В. Марко та ін.). Проблема роботи з текстом художнього твору стала об'єктом зацікавлення відомих методистів Л. Мирошніченко, О. Ісаєвої, Ж. Клименко, О. Ніколенко, А. Ситченка, Г. Токмань та ін. Безперечно, наукові досягнення цих вчених мають суттєвий вплив на розкриття вказаної проблеми і заслуговують на ретельне вивчення та узагальнення.

Постановка завдання. Мета статті — зробити власний структурно-семантичний аналіз оригіналу сонету 131 В. Шекспіра.

Виклад основного матеріалу. Сонет 131 належить до тематичної групи сонетів, присвячених смаглявій Пані (коханці). У цьому сонеті поет вимальовує свою кохану й пише, що «смаглява дама» здається йому найпрекраснішою з жінок, хоча вона і змушує його страждати:

Sonnet 131

1. Thou art as tyrannous, so as thou art, (A)
2. As those whose beauties proudly make them cruel; (B)
3. For well thou know'st to my dear dotting heart (A)
4. Thou art the fairest and most precious jewel. (B)

5. Yet, in good faith, some say that thee be hold (C)
6. Thy face hath not the power to make love groan: (D)
7. To say they err, I dare not be so bold, (C)
8. Although I swear it to myself alone. (D)
9. And, to be sure that is not false I swear, (E)
10. A thousand groans, but thinking on thy face, (F)
11. One on another's neck, do witness bear (E)
12. Thy black is fairest in my judgment's place. (F)
13. In nothing art thou black save in thy deeds, (G)
14. And thence this slander, as I think, proceeds. (G) [4, с. 177]

Розглянувши зовнішню структуру сонету 131, ми виявили, що він має стандартну для англійського сонету форму та систему рим: сонет 131 складається з 14 рядків написаних 5-гистопним ямбом. Сонет має три катрени (чотиривірші) і заключний куплет (двовірш). Система рим аналізованого сонету: АВАВ CDCD EFEF GG.

Розглянемо внутрішню структуру 131-го сонету. Для цього ми переклали сонет і зробили підрядник, тобто дослівний переклад, українською мовою. Аналіз лексики має велике значення для дослідження мови літературного твору — як для точного розуміння тексту, так і для вивчення його стилістичних особливостей.

Сонет 131

1. Thou art as tyrannous, so as thou art,

Ти така деспотична — при тому, яка ти є (тобто при тому, що ти не відповідаєш критеріям краси),

2. As those whose beauties proudly make them cruel;

Як ті, чий принади велично (гордо) роблять їх жорстокими;

3. For well thou know'st to my dear dotting heart

Як ти добре знаєш, що для мого милого люблячого шаленого серця

4. Thou art the fairest and most precious jewel.

Ти є найпрекраснішим і найдорожчим скарбом (коштовним каменем),

5. Yet, in good faith, some say that thee be hold

Все ж таки, чесно, деякі, хто тебе бачить, говорять

6. Thy face hath not the power to make love groan:

Що у твого обличчя немає влади (не спроможне) викликати стогони любові (любовні страждання);

7. To say they err, I dare not be so bold,

Сказати, що вони помиляються, я не наважусь бути таким зухвалим (я не наслідуюсь),

8. Although I swear it to myself alone.

Хоча я присягаюсь у цьому собі самому.

9. And, to be sure that is not false I swear,

І щоб підтвердити, що не брехня те, в чому я присягаюсь,

10. A thousand groans, but thinking on thy face,

Тисяча стогонів, варто тільки мені подумати про твоє обличчя,

11. One on another's neck, do witness bear

Один за одним (один на шиї іншого) несуть [у собі] свідчення [того] (свідчать),

12. Thy black is fairest in my judgment's place.

[Що] твоя чорнота найбільша (найпрекрасніша) на мою думку.

13. In nothing art thou black save in thy deeds,

Ні в чому ти не чорна, крім як у твоїх вчинках,

14. And thence this slander, as I think, proceeds.

І звідси, я думаю, відбувається лихослів'я [про тебе].

У поданому підрядковому перекладі у квадратних дужках є слова, додані для більшої зв'язності тексту, а у круглих дужках — пояснення, та варіанти перекладу. У рядку 14 «this slander» — лихослів'я про те, що обличчя смаглявою коханки не може змусити страждати коханого.

Дослідивши зміст 131-го сонету ми виділили в ньому наступні слова-архаїзми: в рядку 1: «Thou art as tyrannous, so as thou art» — конструкція «thou art» — ти є, займенником другої особи однини в староанглійській мові (O.E.). «Thou» — ти, займенник другої особи однини в староанглійській мові (O.E.: thou; M.E.: you), art — допоміжне дієслово, друга особа теперішнього часу від be (бути), староанглійське слово (O.E.: art; M.E.: are);

в рядку 3: «For well thou know'st to my dear dotting heart» (Як ти добре знаєш, що для мого милого люблячого шаленого серця), «thou» (ти) — займенник другої особи однини (O.E.: thou; M.E.: you), «know'st» (знаєш) — дієслово + особове закінчення другої особи однини -st (O.E.: know'st; M.E.: know);

в рядку 4: «Thou art the fairest and most precious jewel» (Ти є найпрекраснішим і найдорогоціннішим скарбом (коштовним каменем)) — thou art (ти є) — староанглійська дієслівна форма (OE: thou art; ME: you are);

в рядку 5: «Yet, in good faith, some say that thee be hold» (Все ж таки, чесно, деякі, хто тебе бачить, говорять) — thee (тебе) не прямий відмінок від thou (тобі, тебе, тобою) (О.Е.: thee; М.Е.: you);

в рядку 6: «Thy face hath not the power to make love groan» (Що у твого обличчя немає влади викликати стогони любові (любовні страждання)) — thy (твое) присвійний займенник (О.Е.: thy; М.Е.: your), hath (має) — дієслово, архаїчна форма третьої особи однини теперішнього часу від have (О.Е.: hath; М.Е.: has);

в рядку 10: «A thou sand groans, but thinking on thy face» (Тисяча стогонів, варто тільки мені подумати про твоє обличчя) — thy (твое) присвійний займенник 2-ї особи однини (О.Е.: thy; М.Е.: your);

в рядку 13: «In nothing art thou black save in thy deeds» (Ні в чому ти не чорна, крім як у твоїх вчинках) — art (є), thou (ти). «Art» — допоміжне дієслово, друга особа теперішнього часу від be (бути), староанглійське слово (О.Е.: art; М.Е.: are); «thou» — ти, займенник другої особи однини в староанглійській мові (О.Е.: thou; М.Е.: you).

Таким чином, проаналізувавши текст сонету 131 ми виявили 7 рядків, які містять 12 архаїзмів: thou (ти) зустрічається в сонеті 4 рази, а також форми від thou: thee (тебе) — 1 раз, thy (твое) — 2 рази та thy (твое) — 1 раз; art (є) — 2 рази; дієслівна форма 2-ї особи однини know'st (знаєш); hath (має):

рядок 1: «Thou art as tyrannous, so as thou art» — thou (ти), art (є);

рядок 3: «For well thou know'st to my dear dotting heart» — thou (ти), know'st (знаєш);

рядок 4: «Thou art the fairest and most precious jewel» — thou (ти), art (є);

рядок 5: «Yet, in good faith, some say that thee be hold» — thee (тебе);

рядок 6: «Thy face hath not the power to make love groan» — thy (твое), hath (має);

в рядку 10: «A thou sand groans, but thinking on thy face» — thy (твое);

в рядку 13: «In nothing art thou black save in thy deeds» — art (є), thou (ти).

Проаналізувавши і дослідивши зміст 131-го сонету ми виділили наступні стилістичні прийоми: в рядку 1: «Thou art as tyrannous, so as thou art» (Ти така деспотична — при тому, яка ти є) — «as tyrannous, so as thou art» (така деспотична — при тому, яка ти є) та в рядку 2: «As those whose beauties proudly make them cruel» (Як ті, чії принади велично (гордо) роблять їх жорстокими) — «As those whose beauties» (Як ті, чії принади) — порівняння (simile), використане поетом для вираження любові до влади смаглявої коханки. Весь рядок є метафорою, поет прагне показати негативні риси своєї коханої і показати її жорстоке ставлення до нього;

також в рядку 2: «beauties proudly make them cruel» (принади велично (гордо) роблять їх жорстокими) — гіпербола, вжита поетом для того, щоб показати, як краса та інші принади негативно впливають на поведінку та характер жінок, які володіють ними;

в рядку 3: «For well thou know'st to my dear do ting heart» (Як ти добре знаєш, що для мого милого люблячого шалено серця) — «dear do ting heart» (миле любляче шалено серце) — ланцюг епітетів (chain of epithets): прикметник + прикметник, вжитий поетом для того, щоб показати свою закоханість в смагляву пані, а також «dear do ting» (миле любляче) — алітерація (alliteration): повтор приголосних d;

в рядку 4: «Thou art the fairest and most precious jewel» (Ти є найпрекраснішим і найдорогоціннішим скарбом (коштовним каменем)) — метафоричний епітет, використаний поетом для того, щоб показати красу і цінність смаглявої пані для поета, а також.

в рядку 6: «Thy face hath not the power to make love groan» (Що у твого обличчя немає влади викликати стогони любові (любовні страждання)) — метафора (metaphor), поет має на увазі, що його кохана, її обличчя так його бентежить, що здатна хвилювати його серце і люди помиляються з приводу того, що смаглява пані не в змозі хвилювати чиєсь серце;

в рядку 10: «A thousand groans, but thinking on thy face» (Тисяча стогонів, варто тільки мені подумати про твоє обличчя) — гіпербола (hyperbole), вжита поетом для того, щоб посилити враження на читача і показати свої почуття до смаглявої коханки;

в рядку 11: «One on another's neck, do witness bear» (Один за другим (один на шиї іншого) несуть [в собі] свідчення [того] (свідчать)) — метафора. Поет має на увазі те, що кожен його стогін є свідченням того, що він дійсно закоханий.

в рядку 12: «Thy black is fairest in my judgment's place» ([Що] твоя чорнота найбільша (найпрекрасніша) на мою думку) — Thy black is fairest ([Що] твоя чорнота найбільша (найпрекрасніша)) — оксюморон (охуторон), а також метафора. Поет настільки обожнює свою кохану, що чорний колір її шкіри здається йому найбільшим і найпрекраснішим;

в рядку 13: «In nothing art thou black save in thy deeds» (Ні в чому ти не чорна, крім як у твоїх вчинках) — black... in thy deeds (чорна...у твоїх вчинках) — метафора (metaphor). Поет має на увазі те, що смаглява коханка робить негарні вчинки, які псують їй репутацію.

Результати аналізу стилістичних прийомів ми зобразили в рис. 1.

Висновки. Необхідно мати на увазі те, що багато слів і словесних образів, крім свого логічного змісту, несуть певний емоційний «заряд» для читача, роблять на нього позитивний або негативний вплив. У прозі, принаймні нехудожній, з цим можна не рахуватися, але в поезії така емоційна «то-

нальність» слів надзвичайно важлива. Турботою поета є не тільки підбір точних за змістом слів (у тому числі метафор), а й створення потрібного емоційного ефекту. Отже, в сонеті 131 В. Шекспіра ми виявили 12 стилістичних прийомів, з яких В. Шекспір найчастіше застосував метафору, рідше порівняння та гіперболу та ще рідше епітети та алітерацію та 12 архаїзмів.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в розкритті поглядів літературознавців та методистів на проблему аналізу художнього твору та пошуку інших особливостей мови В. Шекспіра.

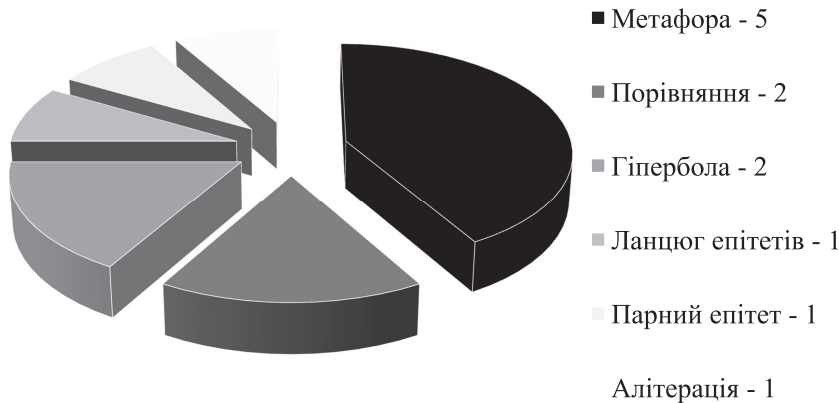

Рис. 1. Стилістичні прийоми сонету 131 В. Шекспіра

Література

1. Каразин Ю. Филологический анализ поэтического текста / Ю. Каразин. — М. : Академический Проект; Екатеринбург : Деловая книга, 2004. — 432 с.
2. Коломієць Л. В. Мовно-стильові виміри творчого методу перекладача: на матеріалі українських перекладів Шекспірових сонетів // Мовні і концептуальні картини світу. — Київ : Логос, 2000. — 202 с.
3. Коломієць Л. В. Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії) : монографія. — Київ : ВПЦ «Київський університет», 2004. — 522 с.
4. Шекспир У. Сонеты (Текст парал. англ., рус.) / сост. А. Н. Горбунов; предисл. и коммент. А. Аникста; послесл. А. Л. Зорина. — М. : Радуга, 1984. — 366 с.
5. Barnstone W. The Poetics of Translation: History, Theory, Practice. — New Haven & London : Yale University Press, 1993. — 302 p.
6. The Complete Works of Shakespeare. — Waltham, Massachusetts; Toronto, 1971. — 1743 p.

References

1. Karazin, Yu. (2004), *Philological analysis of the poetic text [Filologicheskij analiz poeticheskogo teksta]*, AkademicheskijProekt, Moscow & Delovaja kniga, Ekaterinburg, 432 p.
2. Kolomiets, L. V. (2000), "Language-stylistic measurements of the creative method of the translator : on the material of Ukrainian translations of Shakespeare's sonnets", *Linguistic and conceptual pictures of the world ["Movno-stylovi vymiry tvorchoho metodu perekladacha: na materiali ukrainskykh perekladiv Shekspirovykh sonetiv"]*, *Movni i konceptualni kartyny svitu*, Logos, Kyiv, 202 p.
3. Kolomiets, L.V. (2004), *Conceptual and Methodological Fundamentals of Contemporary Ukrainian Poetic Translation (based on translations from English, Irish and American Poetry) : monograph [Konceptualno-metodolohichni zasady suchasnoho ukrainskoho poetychnoho perekladu (na materiali perekladiv z anhliiskoi, irlandskoi ta amerykanskoj poezii) : monografija]*, Kyiv University Publishing and printing center, Kyiv, 522 p.
4. Shakespeare, W. (1984), *Sonnets (Text Parallel English, Russian) [Sonety (Tekstparal. angl., rus.)]*, Raduga, Moscow, 366 p.
5. Barnstone, W. (1993), *The Poetics of Translation : History, Theory, Practice*, Yale University Press, New Haven & London, 302 p.
6. *The Complete Works of Shakespeare* (1971), Waltham, Massachusetts; Toronto, 1743 p.

УДОВИЧЕНКО Анна Михайловна,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранной филологии и перевода
Донецкого национального университета экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского,
ул. Трамвайная 16-б, г. Кривой Рог, тел.: +38 067 2863454;
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-3731-0857

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ОРИГИНАЛА СОНЕТА 131 В. ШЕКСПИРА

Аннотация. *Объект* анализа — 131 сонет В. Шекспира. *Предметом* этого исследования является проблема различных научных подходов к изучению работ Шекспира и анализа исходного текста. *Цель* статьи — исследовать структурно-семантические особенности исходного текста, а также определить подходы к изучению произведений Шекспира и проанализировать содержание исходного языка. *Методология* включает такие методы, как структурный и семантический анализ, метод сравнения стилистических явлений. В *результате* исследования выявлено использование 12 архаизмов и 12 стилистических приёмов, из которых В. Шекспир чаще всего использовал метафору, менее часто — сравнения и гиперболу, а ещё реже — эпитеты и аллитерацию. *Практическая ценность* исследования заключается в использовании предлагаемых результатов при изучении таких дисциплин, как «Стилистика английского языка» и «Лексикология английского языка», «Теория перевода с английского языка» и «История английского языка».

Ключевые слова: структурно-семантический анализ, стилистический метод, сонет, В. Шекспир.

Hannah M. UDOVICHENKO,

PhD (Pedagogy), Associate Professor of the Department of Foreign Philology and Translation
of the Donetsk National University of Economics and Trade named after Mikhailo Tugan-Baranovsky,
16B Tramvaina St., Kryvyi Rih, tel.: +38 067 286 34 54;
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-3731-0857

STRUCTURAL-SEMANTIC ANALYSIS OF ORIGINAL OF SONNET 131 BY W. SHAKESPEARE

The *object* of the article is the problem of the different scientific approaches to Shakespeare's works studying and to the source text analysis. The *subject* of this study is the sonnet 131 by W. Shakespeare. The *purpose* of the article is to investigate the structural-semantic peculiarities of the source text, and to determine the approaches to Shakespeare's works studying and analyze a source language content. *Methodology* comprises such methods as structural and semantic analysis, the method of stylistic phenomena comparing. 12 archaisms and 12 stylistic techniques were used, of which W. Shakespeare most often used a metaphor, less frequent comparisons and hyperbole, and even less epithets and alliterations are *findings* of research. The *practical value* of the investigation is to use the suggested results in such disciplines as "Stylistics of English" and "Lexicology of the English language", "The theory of translation from English" and "History of the English language".

Key words: structural-semantic analysis, stylistic method, sonnet, W. Shakespeare.

Статтю отримано 4.10.2017 р.